

A modernizáció kérdése a Koreai-félszigeten

A Koreai-félsziget egységes államisége a kora középkor időszakában jött létre, amikor a mai Dél-Korea területén elhelyezkedő Silla Királyság uralma alá vonta a Pekcse Királyságot és az északi területeken lévő Kogurjót. A félsziget teljes egyesítése pedig a 10. század elején történt meg a Korjő Királyság létrejöttével. Nagyjából ebben az időszakban alakult ki az a fontos útvonal, amely az északnyugati határvidektől a délkeleti kikötőkig tart, tehát összeköttetést teremt Kínától a Japán-szigetek felé. Ennek a „modernizációs tengelynek” a mentén alakultak ki a legfontosabb városok: északnyugaton Üidzsü határváros, Phenjan (a mai Koreai Népi Demokratikus Köztársaság fővárosa), Keszong, Hanszong (a mai Szöul), valamint délkeleten Puszan kikötőváros. A periferikusabb északkeleti és délnyugati területek ugyanakkor fokozatosan lemaradtak, és napjainkban is a félsziget kevésbé fejlett területeinek számítanak.¹

A 17. század közepén a koreaiak által mindenhatónak vélt Ming Birodalom összeomlott, és Kína a koreaiak által barbárnak tartott mandzsuk uralma alá került. A koreai Czoszon Királyság kénytelen volt ugyan elismerni a mandzsuk Csing Birodalom létrejöttét és a hűbéri alárendeltséget, de vezetői egyre inkább arra törekedtek, hogy elszigeteljék saját országukat a további külső hatásoktól.² Ez az elzárkózás aztán csaknem kétszázötven éven keresztül meghatározta a Koreai-félsziget és a külföld viszonyait, a korabeli nyugati lexikonokban a Koreai-félszigetet emiatt kezdték „Remetekirályságnak” nevezni.

A „Remetekirályság” megnyitása

A 19. század második felében a koreai uralkodó osztály a hazafias lelkesedésre támaszkodva sikeresen verte vissza az ország megnyitására érkező hadihajók első rohamát. 1866-ban az amerikai Sherman cirkálót semmisítették meg Phenjannál, majd sikeresen visszaverték a francia flottát is. A Czoszon Királyság elzárkózását végül is a

1 A szövegben szereplő koreai tulajdonnevek és fogalmak átírása az MTA fonetikus irányelvei szerint történt. Az angolszász irodalommal való összehasonlíthatóság kedvéért a személynevek és a fogalmak esetében zárójelben közlöm a McCune–Reischauer-féle átírási módot is. A földrajzi nevek a meghonosodott formában szerepelnek. A szakirodalmat is a nemzetközi átírás szabályai szerint adom meg.

2 A témáról bővebben: Csoma, 2011. 79–81.

Japán Császárságnak sikerült felszámolnia az 1876-ban megkötött Kanghva-szigeti egyezmény kikényszerítésével. Ezzel a koreaiak három kikötőt (Csemülpo, Puszan, Vonszan) nyitottak meg a japán kereskedők előtt, akik ráadásul területenkívüliséget is élveztek. A 19. század utolsó évtizedeiben több kísérlet történt az önmagát túlélte feudális berendezkedés modernizálására, ami persze egyet jelentett a nemzeti függetlenségre való törekvéssel is. Kodzsong (Kojong) koreai király felesége, Ming királyné egy modern, nyugati típusú hadsereg felállításában látta az ország helyzetének biztosítékát. A bjolgigun (byulgigun) nevet viselő modern haderő kiképzése meg is kezdődött, de közben a régi királyi hadsereg katonáit elhanyagolták, akik egy teljes éven át nem kapták meg a zsoldjukat. 1882-ben mindez nagyszabású katonai lázadáshoz vezetett, ami Japán-ellenes atrocitásokkal járt együtt. A lázadó katonák a szülői nincstelennel együtt ugyanis több japán állampolgárt megöltek, a japán képviselő épületét pedig felgyújtották.

A katonai lázadás elfojtását követően fiatal nemesek egy csoportja Kim Ok Kjun (Kim Ok-kyun) vezetésével elhatározta, hogy a japán belső átalakulást követve, a szigetország támogatásával változásokat fog kezdeményezni a Csoszon Királyságban. Az önmagát Reformpártnak (Kaehwa'pha) nevező csoportosulás végül is 1884-ben államcsínnel ragadta magához a hatalmat, de tömegbázis hiányában kísérletük rövid idő alatt kudarcba fulladt. Kim Ok Kjun és követői Japánba menekültek. Paradox módon a Reformpárt egyértelmű Japán-barát kötődése ellenére a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK) hivatalos történelemszemlélete Kim Ok Kjunt pozitív szereplőként tartja számon.

A 19. század utolsó évtizedét a frakcióharcok határozták meg. Kodzsong király és a hazafias nemesség egy része a cári Oroszországgal törekedett együttműködésre, de voltak Japán-barát és Amerika-barát csoportosulások is. A királyi udvar 1894-től nagyarányú reformokat hirdetett meg, amelyek az ország feletti nagyhatalmi összecsapások következtében nem vezethettek különösebb eredményre. Az első kínai-japán háború (1894–1895) végkimenetele erőteljesen átrendezte a térség hatalmi viszonyait, majd Miura Goro szülői japán követ bérgyilkosokat fogadva merényletet szervezett Ming királyné ellen. Feleségének elvesztését követően Kodzsong király a cári Oroszország szülői követségére menekült, ahonnan egy éven keresztül irányította az ország ügyeit.

A koreai történetírásban akvanphacson (akwan'phachon) néven szereplő orosz követségi tartózkodás hatására a japánok pozíciói átmenetileg meggyengültek, a koreaiak pedig naiv rokonszenvvel tekintettek az oroszokra. Ebben fontos szerepe volt Karl Ivanovics Veber szülői orosz követnek, aki már évek óta Kodzsong személyes barátja volt. A két ország közti szövetség erősítésének érdekében 1896 áprilisában Min Jong Hvan követ (Min Yong-hwan) Moszkvába utazott, ahol részt vett II. Miklós cár koronázási ünnepségein. A meggyilkolt koreai királyné családjához tartozó követ csak hónapokkal később tudott tárgyalni Alekszej Lobanov-Rosztovszkij orosz külügyminiszterrel, akinek tolmácsolta a koreai kormányzat kéréseit. Ezek a következők voltak: 1. Az új koreai hadsereg felállításáig Kodzsong király a szülői orosz követség épületében maradjon; 2. Az új koreai hadsereg és rendőrség felállításához Oroszország küldjön katonai kiképzőket az országba;

3. Oroszország küldjön három tanácsadót: egyet a királyi udvartartáshoz, egyet a kormányzathoz, valamint még egyet a külföldi beruházások koordinálásához; 4. Oroszország folyósítson hárommillió jen kölcsönt, hogy Korea visszafizethesse Japánnal szembeni adósságát; 5. Sürgősen létesüljön távíró-összeköttetés Oroszország és Korea között.³

Egy hónappal később a cári kormányzat úgy döntött, hogy támogatni fogja a koreaiak kéréseit. Min Jong Hvan egy orosz vezérkari ezredes kíséretében indult vissza Koreába, ahová 1896 októberének végén érkeztek meg. A cári katonatiszt azt tervezte, hogy három év alatt 40 ezer fős új koreai hadsereget állít fel, amihez százötven katonai kiképzőt kért saját kormányától. A szentpétervári döntéshozók végül csak egy 3000 fős koreai hadsereg felállításához járultak hozzá, majd egy tucatnyi kiképzőt küldtek az országba. Eközben Kodzsong király elhagyta az orosz követség épületét, amelynek szomszédságában európai stílusú épületekből álló palotát alakítottak ki neki. 1897-ben Kodzsong az ország önállóságának demonstrálásképpen császári címet vett fel, így a kínai, a japán, valamint a koreai uralkodó formálisan egyenrangúvá vált. Ezzel az ország hivatalos neve is megváltozott: az addigi Csoszon Királyság helyett az állam neve Koreai Császárság (Tehan Jeguk) lett.

Az új állam oroszbarát orientációja azonban hirtelen megváltozott. Ebben nagy szerepe volt annak, hogy 1897 kora őszen változás történt a szöuli orosz követségen. A koreai uralkodóval baráti viszonyban lévő Veber helyét új követ, Alekszej Nyikolajevics Speyer vette át, aki a legalapvetőbb diplomáciai érzékkel sem rendelkezett. A koreai történelemszemlélet szerint az arrogáns férfi hatáskörén messze túllépve beleavatkozott az ország belügyeibe: saját maga intézkedett a koreai hadügyminiszter, a pénzügyminiszter, majd a külügyminiszter felmentéséről. 1898 márciusában a követ egy ultimátumot intézett a koreai kormányhoz, amelyben 24 órán belüli választ követelt az orosz katonai kiképzők jövőbeli alkalmazásával kapcsolatban. A koreai kormányzat így udvarias formában megköszönte Oroszország valamennyi segítségét, de visszautasította a kiképzők további alkalmazását. Pár héttel később hatvan orosz kiképzőtiszt és katonai tanácsadó hagyta el az országot. Speyer helyett pedig egy új követ érkezett a koreai fővárosba, aki hiába próbálta helyreállítani a bizalmat Oroszország iránt.⁴

Az orosz és a japán vetélkedéssel párhuzamosan a nyugati nagyhatalmak érdeklődése is fokozódott az ország iránt. 1896-ban amerikai üzleti körök koncessziót kaptak a Pjongan tartománybeli aranybányák kiaknázására, majd egy évvel később megszerezték a Szöul–Csemülpo – tehát a fővárost az első számú tengeri kikötővel összekötő – vasútvonal építési jogosultságát. Az amerikaiak ezt a jogosultságot pár évvel később aztán átadták a japánoknak. Az amerikai társaságok továbbá engedélyeket kaptak a főváros villamosítására, teljes csatornázására, a vízvezeték-hálózat kiépítésére, valamint a villamosvonalak megalkotására. Angol tőkés csoportok szintén aranybánya-koncessziókhöz jutottak, amivel megnövelték befolyásukat az ország pénzügyeire és külkereskedelmére. Egy francia szindikátus meg-

3 Nahm, 1988. 189.

4 Uo. 193–194.

szerezte a Szöul–Üidzsü – tehát a fővárosból a mandzsúriai határvidékhez vezető, az említett „modernizációs tengely” mentén haladó – vasútvonal kiépítésének jogát. Orosz befektetők a mai Koreai Népi Demokratikus Köztársaság területén fekvő vasbányák kiaknázásába kezdtek, illetve kiterjedt fakitermelésbe az Amnok (kínaiul: Jalu) folyó és a Tuman folyó menti erdőségekben. Továbbá ugyanott megkapták a jogot a távíróhálózat kiépítésére is. A legtöbb koncesszióval és jogosultsággal azonban mégiscsak a japánok rendelkeztek. Az ő kezükben volt a mai Dél-Korea területének távíróhálózata, a Szöul–Puszan, majd 1898-tól a Szöul–Csemülpó vasútvonal. És persze japán tulajdonban volt a bányaipar legnagyobb része, valamint az egész tengeri partszakasz halászati koncessziói is.

Ebben az időszakban nagyon kevés magyar látogató fordult meg a Koreai-félszigeten. Gróf Vay Péter magyar lelkipásztor 1902-ben tett látogatást Koreában, amelynek során saját szemével győződhetett meg a nyugati civilizáció vívmányainak betöréséről: *„Korea átmeneti korszakának első stádiumát éli. A régi rendszer mindjobban összedül és új intézmények emelkednek helyén. (...) A legtöbb esetben minden átmenet nélkül látják összekeverve a százados múlt és jelen intézményeit. Az ósdi város kapuján villamos kocsi halad keresztül, csillagiós tornya szomszédságában gyárképmény épült. Fokozatos haladás híján egyik napról a másikra honosodnak meg a nyugat intézményei, szokásai.”*⁵

A Koreai-félsziget modernizációja a 20. században

Mint ismeretes, az orosz–japán háború (1904–1905) végkimenetele évtizedekre átrendezte a távol-keleti térség erőviszonyait. A Japán Császárság 1905-ben protektorátusi rendszert, majd 1910-ben gyarmati uralmat vezetett be a Koreai-félszigeten. A koreai történelem letragikusabb évtizedei kétségkívül együtt jártak a félsziget bizonyos modernizációjával, bár a fejlesztések alapvetően a Japán Császárság hadiipari érdekeit szolgálták. Meg kell említeni, hogy a gyarmati hatóságok szinte valamennyi kitermelőipari, kohászati, vegyipari, valamint áramtermelő létesítményt a félsziget északi részére telepítettek: ekkoriban jött létre a Hamhüing melletti vegyipari központ a német IG Farben (Interessen-Gemeinschaft Farbenindustrie AG) közreműködésével, valamint az Amnok folyón a híres szuphuni vízi erőmű. Az ipari termelés növekedésével azonban nem járt együtt a gazdasági élet korszerűsítése, a fejlesztések továbbra is félfüerdős viszonyok között zajlottak.

A japán uralom kezdeti szakaszában egy magyar néprajzkutató kétszer is megfordult a Koreai-félszigeten. Baráthosi Balogh Benedeknek feltűnt a japán berendezkedés felemás volta. Több olyan japán propagandafüzetet kapott, amelyben a régi és az új Koreát szembeállították egymással. Az egyikben például a Czoszon Királyság-beli koreai hivatalnok háza mellett a modern japán törvényszéki épület képe szerepelt, a régi falusi vízfordó mellé a modern szöuli vízvezeték képét helyezték el, a falusi kuruzsló ellentétéként pedig egy modern klinika fényképe látható.

⁵ Vay, 1906. 257.

A magyar néprajzkutató a következőképpen foglalta össze benyomásait: *„Ha a japán hatás nem volna annyira koreai ellenes és annyira önzőn anyagias célú, talán áldásosnak volna mondható Koreára, de így, mikor csak a morzsákat juttatják nekik a belőlük dúskáló japánok, nem lehet csodálni, ha az ellenézés nem csökken irántuk. (...) Az a futó pillantás, amit 1921-ben vethettem Koreára, meggyőzött arról, hogy a nemzetnek megvannak a maga vezetői, akik biztos kézzel vezetik népüket a teljes nemzeti egység és öntudat felé, s ha a nemzet hallgatni fog rájuk, eljön a megváltás órája, akárhogy nem akarja is Japán. Tizenötmillió ember akarataról van szó, s tizenötmillió koreai élni akarásáról!”⁶*

A koreai történelem mélypontjának tekinthető japán gyarmati uralom csak a világméretű antifasiszta küzdelem győzelmével érhetett véget. 1945 júliusában a szövetséges hatalmak potsdami csúcsértekezletén a Szovjetunió és az Egyesült Államok vezérkari főnökei megállapodtak, hogy a Koreai-félszigeten a 38. szélességi foktól északra a szovjet, attól délre pedig az amerikai csapatok fogadják a császári hadsereg kapitulációját. Ekkor még senki sem gondolta volna, hogy a két megszállási övezetben rivális hatalmi központok jönnek létre, amelyek egyaránt a koreai nép egyetlen legitim képviselőjének tartják magukat. 1948 augusztusában a félsziget déli részén kikiáltották a Koreai Köztársaság létrejöttét, szeptember elején pedig északon létrejött a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság.

A két szeparatív koreai állam fejlettsége igencsak eltérő volt a megosztottság kezdetén. Mint fentebb említettük, a gyarmati hatóságok szinte valamennyi ipari létesítményt a félsziget északi részére telepítettek, a rizsföldekben gazdag déli területek pedig hagyományosan az „éléskamra” szerepét töltötték be. A pusztító koreai háborút (1950–1953) követően tehát – a háborús veszteségek ellenére is – az északi országrész adottságai kedvezőbbek voltak az újjáépítés és a modernizáció beindításához. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság ráadásul nagyarányú vissza nem fizetendő támogatásban részesült a Szovjetuniótól, a Kínai Népköztársaságtól, valamint a kelet-európai szocialista országoktól. Magyarország a sajtóban sokat emlegetett Rákosi Mátyás Kórház működtetésén túl a háború utáni években két gyárüzem térítésmentes felszerelését vállalta Észak-Koreában. Ezzel ellentétben a félsziget déli részén Li Szin Man (Syngman Rhee) elnök rendkívül népszerűtlen kormányzata képtelen volt úrrá lenni a gazdaság általános válságán: a Japán Császárság korábbi „éléskamrája” nemhogy élelmiszer-behozatalra kényszerült, de a lakosság gyakorlatilag az amerikai élelmiszersegélyekből tengődött. Kétségkívül ez is szerepet játszott abban, hogy 1960 áprilisában Li Szin Man elnök kormányzatát hirtelen kirobbanó népfelkelés söpörte el.

A hivatalba lépő demokratikus kormányzat erélytelensége és tehetetlensége miatt a diáktüntetések azonban nem szűntek meg, sőt azokon egyre gyakrabban hangzottak el Észak-Korea-barát jelszavak.⁷ 1961 első hónapjaiban már az a lehetőség is felvetődött, hogy a folyamatos tüntetések és demonstrációk radikalizálódása újfent megdöntheti a szülői kormányzatot, ami hozzájárulhat a félsziget északi

6 Baráthosi Balogh, 1929. 155–157.

7 Faludi, 1996. 22–23.

zászló alatti egyesítéséhez. A nemzetbiztonsági szempontból tarthatatlan állapotnak a katonaság beavatkozása vetett véget. 1961 májusában Pak Csong Hi (Park Chung-hee) tábornok csapatai megdöntötték a kormányt és átvették a hatalmat. A tábornok az államhatalom erősítése érdekében felszámolta a parlamenten belüli és kívüli ellenzékét, rendkívüli állapotot hirdetett, valamint szükségrendeletekkel kormányzott.

A tekintélyuralmi rendszer ugyanakkor számos pozitívummal járt: a belső stabilitás megfelelő háttérrel biztosított az exportorientált gazdaságpolitika sikeréhez.⁸ A modernizáció pilléreit a családi tulajdonú nagyvállalatok, a csebolok alkották. A kormányzat által kijelölt stratégiai ágazatok fejlesztésében részt vevő vállalatok jelentős állami támogatásokat kaptak: így emelkedett fel a SsangYong és a Daewoo is. A dél-koreai gazdaság fejlesztése előtt egyértelmű példaként állt az újkori Japán hihetetlen sebességű modernizációja. Kissé közelebbi modellként pedig a Koreával tizennégy éven keresztül határos Mandzsukuó bábálla gigantikus építkezései és gazdaságfejlesztési beruházásai. Pak Csong Hi tábornok-elnök bőven rendelkezett személyes tapasztalatokkal mindezekről: a II. világháború éveiben ugyanis évfolyamelsőként végzett a mandzsukuói japán katonai akadémián.⁹ A császári hadsereg tisztjeként akkoriban még a japán Okamoto Minoru nevet viselte. Nem véletlen tehát, hogy Pak Csong Hi tábornok-elnök 1965-ben rendezte Dél-Korea és Japán diplomáciai kapcsolatait, majd a szigetország által fizetett jóvátétel-támogatásból megkezdte a gazdaság konszolidálását. A rövid időn belül meginduló gyors fejlődést sok nyugati elemző a Meidzsi-korszakbeli Japán modernizációjához hasonlította. Ekkoriban készült el a híres pohangi acélmű és a Szöul–Pusan autópálya is.

A dél-koreai export fejlesztésének szempontjából nagyon szerencsés körülmény volt az indokínai térségben kiszélesedő konfliktus is, ugyanis a háborús konjunktúra állandó megrendeléseket biztosított az izmosodó koreai gazdaságnak. A Hyundai első külföldi beruházásai is a dél-vietnami hátorszázhoz kötődnek. Ezenkívül a szöuli kormányzat folyamatos befektetésekre sarkallta a vállalatcsoportokat a világgazdaság válságágazatainak számító kohászat, gépipar, hajóépítés, illetve a petrokémia területén. Azt feltételezték ugyanis, hogy a fejlett tőkés országok előbb-utóbb le fogják építeni ezeket a kapacitásaikat, ami egyre bővülő piacok megszerzését teszi majd lehetővé. A gigantikus növekedést prognosztizáló terveket főként amerikai, japán és nyugatnémet kölcsönökből finanszírozták. A számítások nagy része végül is bevált: az 1970-es évek végére a Koreai Köztársaság jelentősen növelte részarányát a világexportban. A katonai diktatúra időszaka így a legtöbb dél-koreai szemében egyet jelent az ország felemelkedésével. Pak Csong Hi tábornok technokrata vezetőként vonult be a koreai történelembe.

A katonai diktatúra támaszai főként a már többször említett „modernizációs tengely” mentén elhelyezkedő Kjongszang tartománybeli területek voltak. A „modernizációs tengelyen” kívül eső Csolla tartomány ugyanakkor a diktatúrával

8 Bővebben: Neszmélyi, 2004. 27.

9 Jong, 1992. 70–78.

szemben álló baloldali mozgalmak központjává vált. 1980-ban a Csolla tartománybeli Kvangdzsuban robbant ki Dél-Korea történetének legnagyobb diákfelkelése, amit a hatalom a katonaság bevetésével fojtott el. Ebből a régióból származik a később Nobel-békedíjjal kitüntetett Kim De Dzsung (Kim Dae-jung) államfő is.

Az újjáéledt „Remetekirályság” lemaradása

Mint említettük, a megosztottság kezdetén a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság kedvezőbb adottságokkal rendelkezett, mint Dél-Korea. Bár a koreai háború hatalmas pusztításokat okozott, a szocialista országok támogatásával gyorsan lezajlott az újjáépítés. A KNDK lemaradásához elhibázott gazdaságpolitikai döntések, valamint a félsziget megosztottságából származó adottságok egyaránt hozzájárultak.

Észak-Korea az 1960-as évek végén az exportnyersanyagok árának emelkedésére számítva 2,14 milliárd amerikai dollár értékben rövid lejáratú hiteleket vett fel a tőkés országoktól, az exportált anyagok világpiaci ára azonban csökkent, míg a legfontosabb importcikk, a kőolaj ára növekedett. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság viszont egyáltalán nem rendelkezik szénhidrogénkészletekkel, a szükségletet teljes egészében külföldről kell beszerezni. A katasztrofális kőolajhiányt nem enyhíti, hogy Észak-Koreában ismeretlen fogalom a magántulajdonú gépkocsi, az áruszállító teherautók nagy részét pedig – a II. világháborús tokiói buszokhoz hasonlóan – átépítették faszéngáz meghajtásúra. Az észak-koreai nagyvárosok tömegközlekedése is az elektromos energiára épül. Az ország az 1970-es évek végére fizetésképtelenné vált. Mindezek ellenére a vezetés továbbra is a teljes költségvetés 32–35 százalékát fordította katonai célokra, illetve folytatták a nem termelő jellegű presztízsberuházásokat.¹⁰ A szovjet–kínai konfrontáció időszakától ráadásul Kim Ir Szen (Kim Il-sung) elnök az úgynevezett csucshe eszmerendszer (koreaiul: *juče sasang*) jegyében fokozatosan bezárta az országot a világ előtt. A marxizmus–leninizmus alkotó továbbfejlesztéseként meghatározott elmélet szerint a politikában a függetlenségre, a gazdaságban az önellátásra, míg a honvédelemben az önvédelemre kell törekedni.

A kelet-európai rendszerváltozásokkal a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság politikailag és gazdaságilag egyaránt elszigetelődött. A KGST-országokkal fenntartott barterüzletek megszűnése kritikus helyzetbe hozta Észak-Korea gazdaságát. Az amúgy is kevés megművelhető földterülettel rendelkező országban az 1990-es évek közepén súlyos ellátási nehézségek alakultak ki. Az eddigi legmagasabb rangú észak-koreai disszidens, Hvang Dzsang Jop (Hwang Jang-yop) egykori központi bizottsági titkár Szöulban kiadott visszaemlékezései szerint 1995-ben 500 ezer, 1996-ban egymillió áldozatot követelt a krónikus élelmiszerhiány.¹¹ Az 1990-es évek közepétől ráadásul a phenjani vezetés vélt-valós fenyegetettségérzete fokozódott, így a hadiipari beruházások lassan kizárólagossá váltak. Meg nem erő-

¹⁰ Faludi, 1996. 47.

¹¹ Hwang, 1999. 287.

sített hírek szerint a katonai kiadások meghaladták a költségvetés 57 százalékát. A phenjani agitáció mindezt egy új korszak kezdetének minősítette. Az úgynevezett szongun-politika (koreaiul: songun chongchi) értelmében a gazdasági, a társadalmi és a kulturális létszférák mindegyikében a hadsereg érdekeit kell szolgálni.

1994-ben Kim Ir Szen legidősebb fia, Kim Dzsong Il (Kim Jong-il) a szocialista országok viszonylatában példa nélkül álló módon, apjától átvette át az ország irányítását. Az 1990-es évek végétől az új vezető egyértelművé tette, hogy szeretne kitörni az elszigeteltségből. Mindehhez kedvező hátteret kínált az 1998-ban beiktatott Kim De Dzsong dél-koreai államfő döntése, aki az üzlet és a politika elválasztásának jelszavával arra ösztönözte a déli nagyvállalatokat, hogy lépjenek gazdasági kapcsolatba az északi testvérországgal. Ennek hatására a Hyundai vállalatcsoport korábban példa nélkül álló módon megkezdhette a déli turistacsoportok beutaztatását a legendás Gyémánt-hegységbe: kezdetben a fegyverszüneti vonalat kikerülő tengeri hajóúttal, majd később a demilitarizált övezetben megnyitott közúti átkelőn keresztül. 2000 júniusában lezajlott az első Korea-közi csúcstalálkozó, majd a dél-koreai diplomácia segítségével köszönhetően Madeleine Albright amerikai külügyminiszter is ellátogatott az észak-koreai fővárosba. A sajtó még meglebegtetta a leköszönő Bill Clinton esetleges phenjani útját is, ami végül nem valósult meg.

A Korea-közi enyhülés időszakát azonban több kedvezőtlen körülmény árnyékolta be. Egyrészt a frissen beiktatott George Bush amerikai elnök részéről megjelent a „gonosz tengely” terminus, amelyre válaszul a phenjani vezetés újraindította korábban már felfüggesztett nukleáris programját. Másrészt a 2000-es évek közepére nyilvánvalóvá vált, hogy a phenjani nomenklatúra nem vállalja a rendszer kereteit fenyegető kooperáció elmélyítését a déli testvérországgal. A nyitás fokozásával ugyanis a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság 24 milliós lakossága megtudná, hogy a helyi propaganda állításaival ellentétben Dél-Korea a világ élvonalába tartozik. Ez pedig abban a pillanatban aláásná a Kim-dinasztia legitimitását, és a jelenlegi vezetés bukásához vezetne.

Napjainkban úgy tűnik, hogy a Kim-dinasztia harmadik generációjának hatalomátvétele zökkenőmentesen lezajlott. Felvetődik a kérdés: vajon a nyugati világról személyes tapasztalatokkal rendelkező Kim Dzsong Ün (Kim Jong-un) megpróbálja-e kivezetni országát a „Remetekirályság” állapotából? Az elmúlt másfél év során egyértelmű jeleit láthattuk a változásoknak: a fentebb már említett szongun- („első a hadsereg”) politika helyét kimondatlanul is a szonkjong- („első a gazdaság”) politika vette át. A Kínára támaszkodó modernizáció kétségkívül együtt járhat a lakosság életkörülményeinek javulásával, tehát pozitív tendenciának tekinthető. A fejlemények egyetlen szomorú momentuma az, hogy a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság és Kína mind szorosabb együttműködésével folyamatosan halványul a Koreai-félsziget belátható időn belüli egyesítésének lehetősége.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadott források

Baráthosi Balogh

1929 Baráthosi Balogh Benedek: *Korea, a hajnalpír országa*. Bp., 1929.

Vay

1906 Vay Péter, Gróf: *Kelet császárai és császárságai*. Bp., 1906.

2. Szakirodalom

Csoma

2011 Csoma Mózes: *Koreai csaták és harcosok*. Bp., 2011.

Faludi

1996 Faludi Péter: *Korea története. II. köt. 1945–1995*. Bp., 1996.

Hwang

1999 Hwang, Jang-yop: *Na'nun yoksa'ui chinri'ul poassta*. Seoul, 1999.

Jong

1992 Jong, Je-kyong: *Wi'in Park Chung-hee*. Seoul, 1992.

Nahm

1988 Nahm, Andrew C.: *Korea – Tradition and Transformation. A History of the Korean People*. New Jersey–Seoul, 1988.

Neszmélyi

2004 Neszmélyi György: *A három egykori királyság földje. A Koreai Köztársaság társadalmi, gazdasági sajátosságai és élelmiszergazdasága*. Bp., 2004.

MÓZES CSOMA

THE ISSUE OF MODERNITY ON THE KOREAN PENINSULA

The article describes the issue of modernity on the Korean Peninsula from the late 19th century until the recent days. Korea became the so called 'Hermit Kingdom' in the middle of the 17th century, after the manchu Qing-dynasty came to power in China. In the late 19th century various attempts happened to pull out Korea from the status of the 'Hermit Kingdom'. The article analyzes the growing influence of Russia and Japan, and the period of the Japanese colonial rule from 1910. After the national liberation in 1945 the Korean Peninsula divided to South and North, and two rival states were established in 1948. The northern part had a better situation in the late 1940s: they had the majority of the Japanese built industrial and power plants. However, the DPRK (North Korea) lost its privileged status soon, despite the continuous support of the Soviet Union and the other socialist countries. In the final part the article explains the reasons which made it possible the rapid development of the ROK (South Korea) during the presidency of general Park Chung-hee.